

Regeringens proposition

2000/01:145

Upplösning av stiftelser i vissa fall

Prop.
2000/01:145

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 juni 2001

Lena Hjelm-Wallén

Ingegerd Wärnersson
(Kulturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en tidsbegränsad lag som skall göra det möjligt för en stiftelse att efter tillstånd av Kammarkollegiet överföra stiftelsens rättigheter och skyldigheter till ett registrerat trossamfund eller till en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2002 och tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Bakgrund.....	6
5	Nuvarande regler.....	6
5.1	Trossamfund.....	6
5.2	Stiftelser.....	7
6	Behovet av lagstiftning m.m.	8
7	Förutsättningar för tillstånd	10
8	Borgenärsskyddet.....	12
9	Överklagande m.m.....	15
10	Ikraftträdande m.m.....	15
11	Övriga frågor.....	16
11.1	Fråga om stämpelskatt m.m.	16
11.2	Avgifter och kostnader	16
12	Författningskommentarer.....	17
Bilaga 1	Promemorians lagförslag	22
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	24
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag.....	25
Bilaga 4	Lagrådets yttrande.....	27
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 juni 2001	31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2000/01:145

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall.

Regeringen har följande förslag till lagtext

Förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En stiftelses samtliga rättigheter och skyldigheter kan efter beslut enligt denna lag övertas av ett sådant trossamfund eller en sådan organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. För detta krävs att

1. stiftelsen omfattas av stiftelselagen (1994:1220),
2. stiftelsen har bildats före den 1 januari 2000,
3. trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till övertagandet,
4. stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen, och
5. det kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organisatoriska delen under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Kammarkollegiet prövar ärenden enligt första stycket efter ansökan från stiftelsen.

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 §, skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och
2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

4 § Om något av villkoren i 1 och 3 §§ inte är uppfyllt skall Kammarkollegiet avslå ansökan.

5 § Om ansökan inte avslås, skall Kammarkollegiet kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla ett föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes Tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

6 § Om en borgenär bestrider en ansökan inom förelagd tid, skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet fatta beslut i ärendet.

7 § Den tingsrätt till vilken ett ärende överlämnats enligt 6 § skall avslå ansökan, om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden enligt denna lag.

10 § Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Kammarkollegiets beslut att överlämna ärenden till tingsrätt får dock inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002 och skall tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

Inom Kulturdepartementet har promemorian Förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall (Ds 2000:46) upprättats. I promemorian läggs fram förslag för att göra det möjligt för trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform att överföra sin verksamhet till ett registrerat trossamfund. Promemorian har remissbehandlats. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. En förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Regeringskansliet (dnr Ku2000/2409).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 10 maj 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6–10 och i författningskommentaren.

4 Bakgrund

Den 1 januari 2000 ändrades genom stat-kyrkareformen relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Reformen innebär bl.a. att Svenska kyrkan nu verkar inom ramen för en ny associationsform, registrerat trossamfund. Även andra trossamfund har möjlighet att efter ansökan överföra sin verksamhet till den nya associationsformen. Om verksamheten bedrivs av en stiftelse är detta dock inte möjligt.

Det finns flera religiösa samfund som i Sverige bedriver sin verksamhet i stiftelseform. Till dessa hör Romersk-katolska kyrkan samt delar av Frälsningsarmén och Sjundedags Adventistsamfundet.

I samband med att den nya associationsformen registrerat trossamfund infördes, uttalade regeringen att det skulle närmare övervägas om det fanns behov av en särskild reglering för de trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform (prop. 1997/98:116 s. 32). Vid riksdagsbehandlingen uttalade konstitutionsutskottet att det ter sig naturligt att det ges reella möjligheter att överföra egendomen till den nya associationsformen och underströk vikten av att frågan får en lösning som kan tillgoda det aktuella behovet (bet. 1997/1998:KU20 s. 13).

5 Nuvarande regler

5.1 Trossamfund

Bestämmelser om registrerade trossamfund finns i lagen (1998:1593) om trossamfund. Med registrerat trossamfund avses dels Svenska kyrkan, dels trossamfund som har registrerats enligt lagen (5 §). Ett trossamfund

definieras som en gemenskap för religiös verksamhet i vilken det ingår att anordna gudstjänst (2 §). Prop. 2000/01:145

För att ett trossamfund skall kunna registreras måste samfundet ha dels stadgar där det finns bestämmelser om trossamfundets ändamål och om hur beslut fattas i trossamfundets angelägenheter, dels en styrelse eller motsvarande organ (7 § första stycket).

Ett trossamfund som har registrerats kan förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Samfundet kan också föra talan vid domstol och andra myndigheter (9 § första stycket).

Ansvar för de skyldigheter som har uppkommit för trossamfundet före registreringen övergår på det registrerade trossamfundet genom registreringsbeslutet, om trossamfundet utgjort en ideell förening. Genom registreringen övergår även trossamfundets rättigheter till det registrerade trossamfundet (10 §). Aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser får emellertid inte registreras som trossamfund. I praktiken förutsätter alltså lagen för registrering att trossamfundet är organiserat som en ideell förening.

Om ett trossamfund registreras kan även självständiga delar av samfundet registreras (13 § första stycket). Varje del måste dock uppfylla de grundläggande kraven enligt 7 §. Var och en av dessa registrerade delar får rättskapacitet (13 § andra stycket). Enligt 2 § förordningen (1999:731) om registrering av trossamfund är Kammarkollegiet registreringsmyndighet.

5.2 Stiftelser

I stiftelselagen (1994:1220) finns bestämmelser om stiftelser. En stiftelse bildas som huvudregel genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål (1 kap. 2 § första stycket). I 11 kap. finns bestämmelser om stiftelser som bildas på andra sätt.

En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar (1 kap. 4 §).

En stiftelse kan förvaltas på två olika sätt. Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning.

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser bl.a. stiftelsens ändamål (6 kap. 1 § första stycket 1). Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl (6 kap. 1 § andra stycket). Detta förfarande kallas vanligen för permutation. Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt som möjligt (6 kap. 1 § tredje stycket). Kammarkollegiets beslut i fråga om tillstånd får överklagas hos regeringen (6 kap. 2 §).

Reglerna i 6 kap. visar att grunden för en stiftelse utgörs av den vilja som stiftaren har gett uttryck för i stiftelseförordnandet. Särskilt när det gäller stiftelseändamålet kan det antas att viljan hos allmänheten att donera pengar till angelägna ändamål skulle minska betydligt om det inte fanns avsevärda inskränkningar beträffande vilka ändringar som stiftelsens förvaltning eller annan får göra. Principen är således att ett stiftelseändamål skall vara orubbligt. Rättssäkerheten kräver dessutom i regel att de till vars förmån stiftelsen verkar utan vidare kan förlita sig på stiftelseförordnandet såvitt gäller stiftelsens ändamål. Också hänsyn till tredje man, främst stiftelsens eventuella fordringsägare, motiverar en sådan ståndpunkt.

En stiftelse är en varaktigt bestående och självständig förmögenhet. Så länge stiftelsen kan verka i enlighet med sitt ändamål går det som regel inte att avveckla stiftelsen.

En stiftelse står under tillsyn av en myndighet. Tillsynsmyndigheten för en stiftelse med egen förvaltning är normalt länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare där bolagets huvudkontor är inrättat (9 kap. 1 §).

Hos länsstyrelsen förs ett stiftelseregister (10 kap. 1 § andra stycket). En stiftelse skall vara registrerad i detta om den enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning, eller om det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den ska vara registrerad (10 kap. 1 § första stycket). I 10 kap. 3 § finns bestämmelser om när en anmälan för registrering skall göras. En sådan anmälan skall bl.a. göras om en stiftelse är upplöst.

6 Behovet av lagstiftning m.m.

Regeringens förslag: En stiftelse skall efter beslut av Kammarkollegiet kunna överföra samtliga sina rättigheter och skyldigheter till ett sådant trossamfund eller till en organisatorisk del av ett sådant trossamfund som har registrerats enligt lagen om trossamfund. Kammarkollegiet skall pröva ärendena efter ansökan från stiftelsen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstansernas synpunkter: De flesta remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag. *Kammarkollegiet* anser att förslaget inte bör genomföras innan det undersökts om det inte är möjligt att lösa problemet med tillämpning av gällande regler. *Statskontoret* har liknande synpunkter. Kammarkollegiet ifrågasätter också om inte förslaget står i strid med egendomsskyddet enligt regeringsformen.

Skälen för regeringens förslag: En av utgångspunkterna för stat kyrkareformen var att öka jämställdheten mellan trossamfunden. Ett led i denna strävan bör vara att säkerställa att de trossamfund som valt att bedriva sin verksamhet i stiftelseform får möjlighet att överföra egen-

domen till ett registrerat trossamfund. I annat fall skulle dessa trossamfund ges sämre förutsättningar att bedriva sin verksamhet än de trossamfund som kan disponera den egendom som finns för att stödja verksamheten. Detta är också i enlighet med vad som har uttalats av konstitutionsutskottet (se avsnitt 4).

Det kan hävdas att en lagstiftning som gör det möjligt för vissa stiftelser att överföra verksamheten till en annan associationsform står i strid med de allmänna stiftelserättsliga principer som har berörts i avsnitt 5.2. Det finns dock angelägna allmänna intressen som motiverar att frågan får en lösning genom lagstiftning. För att förverkliga den jämställdhetstanke som var en av utgångspunkterna för stat-kyrkareformen, bör det finnas reella möjligheter för alla trossamfund att bedriva sin verksamhet som registrerade trossamfund. Att några trossamfund har valt att bedriva verksamheten i stiftelseform torde bero på att det när respektive stiftelseförordnande kom till inte fanns något lämpligt alternativ. En ordning varigenom de stiftelser det är fråga om skall kunna överföra sin verksamhet till ett registrerat trossamfund, eller en registrerad organisatorisk del av ett sådant, har därför goda skäl för sig. Det är dock nödvändigt att, så långt det är möjligt, säkerställa att de stiftelser som får möjlighet att registreras som trossamfund inte ändrar karaktär och inriktning (se närmare under avsnitt 7).

Kammarkollegiet menar i sitt remissyttrande att ett trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform torde ha goda möjligheter att ändra ändamålet från att driva viss verksamhet till att främja en verksamhet som bedrivs av ett registrerat trossamfund och att det inte är uteslutet att stiftelsen därefter kan överlåta samtliga tillgångar till det registrerade trossamfundet.

Denna lösning är, enligt regeringens mening, mindre lämplig. Det är säkert i vissa fall möjligt att ändra ändamålet från att driva till att främja verksamhet som bedrivs av ett trossamfund, i den mån förutsättningarna i 6 kap. stiftelselagen är uppfyllda. Däremot är det mera tveksamt om det kan anses förenligt med gällande rätt att överlåta tillgångarna till trossamfundet, eftersom en stiftelse – som nämnts i avsnitt 5.2 – som regel inte går att upplösa så länge som den kan främja ändamålet. Detta gäller särskilt om stiftelsen har betydande tillgångar. Ett beslut om att överlåta tillgångarna skall fattas av den som förvaltar stiftelsen och kräver inte myndighets medverkan. Man kan utgå från att förvaltaren i många fall skulle avstå från att besluta om att överlåta egendomen, eftersom rättsläget är oklart. Mot denna bakgrund finns det behov av en lagstiftning för att lösa det aktuella problemet.

Eftersom aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser inte får registreras förutsätter den föreslagna lagstiftningen att en ideell förening först bildas och registreras som ett trossamfund enligt lagen om trossamfund (1998:1593). I samband härmed kan även organisatoriska delar av trossamfundet registreras, förutsatt att också de är organiserade som ideella föreningar. Därefter blir det möjligt att överföra stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter till trossamfundet eller den organisatoriska delen.

Övergången till den nya associationsformen bör ske efter tillstånd av en myndighet som kan förvissa sig om att förutsättningarna är uppfyllda. Enligt stiftelselagen beslutar Kammarkollegiet om tillstånd till viktigare

ändringar i stiftelseförordnanden. Det är därför lämpligt att Kammarkollegiet prövar även ansökningarna enligt den föreslagna lagen.

En överföring av en stiftelses skulder kan vara till nackdel för borgenärerna. Reglerna bör därför utformas så att dessa tillförsäkras ett tillfredsställande skydd (se närmare avsnitt 8).

Efter överföringen kommer stiftelsen att helt sakna tillgångar. Det är därför naturligt att den betraktas som upplöst när ett beslut om att bevilja en ansökan har vunnit laga kraft (se närmare avsnitt 9).

Kammarkollegiet har satt i fråga om förslaget är förenligt med bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen om skydd för äganderätten. Enligt den bestämmelsen är varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till en enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. För att de nu föreslagna reglerna skall tillämpas krävs det en ansökan från stiftelsen. Det är alltså inte fråga om en sådan tvångssituation som avses i den aktuella bestämmelsen i regeringsformen. Förslaget står således inte i strid med regeringsformen.

Den föreslagna lagstiftningen rör stiftelser. Det är alltså inte fråga om lagstiftning om trossamfund. Det särskilda beslutsförfarande som föreskrivs i 8 kap. 6 § regeringsformen för stiftande, ändring och upphävande av sådan lag gäller således inte för förslagen i denna proposition.

7 Förutsättningar för tillstånd

Regeringens förslag: Kammarkollegiet skall avslå en ansökan om

1. stiftelsen inte omfattas av stiftelselagen (1994:1220),
2. stiftelsen inte har bildats före den 1 januari 2000,
3. stiftelsen inte har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett sådant trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund,
4. trossamfundet eller den organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter,
5. stiftelsens kända borgenärer inte har underrättats på rätt sätt, eller
6. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organiserade delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker i huvudsak förslaget. *Romersk-katolska kyrkan* menar dock att det avgörande bör vara i vad mån trossamfundet kan antas komma att bedriva verksamhet under överskådlig tid i enlighet med det ändamål som gäller för samfundet. *Svea hovrätt* menar att förslaget medför att stiftelsen och den ideella förening som har bildats för registreringen kan ha samma namn. Det kan därför, enligt *Svea hovrätt*, finnas skäl att överväga om det i den före-

slagna lagen skall tas in ett undantag från kravet på särskiljande namn i 7 § andra stycket lagen om trossamfund för att därigenom göra det möjligt att kunna registrera de trossamfund som berörs. Svea hovrätt anser även att lagen bör vara tillämplig på stiftelser som "har ett ändamål som i allt väsentligt överensstämmer med det som bedrivs av ett trossamfund". Svenska kyrkan har i denna del liknande synpunkter. Kammarkollegiet är tveksamt till villkoret i 1 § p. 5, eftersom tanken verkar vara att egendomen fortfarande, i någon mening, ska vara ändamålsbunden trots att stiftelsen är upplöst. Vidare menar Kammarkollegiet att lagen kan komma att omfatta fler stiftelser än avsett, bl.a. kommer ett mycket stort antal stiftelser som är knutna till Svenska kyrkan att omfattas av förslaget, och att lagen därför endast bör avse de stiftelser som är verksamhetsbärande.

Skälen för regeringens förslag: En grundläggande förutsättning för tillstånd bör vara att stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen om trossamfund (1998:1593). Ett trossamfund definieras i 2 § lagen om trossamfund som en gemenskap för religiös verksamhet, i vilken det ingår att anordna gudstjänst. Även om stiftelsen inte behöver bedriva sådan verksamhet, bör det ändamål som stiftelsen skall främja omfatta den verksamhet, bl.a. anordnande av gudstjänst, som trossamfundet bedriver.

Förslaget tar i första hand sikte på de stiftelser som kan sägas vara verksamhetsbärande. Men även andra stiftelser kan omfattas, eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka stiftelser som är verksamhetsbärande och vilka som inte är det. Det avgörande bör således vara hur stor överensstämmelse som finns mellan stiftelsens ändamål och trossamfundets verksamhet. För att en stiftelse skall omfattas av de föreslagna reglerna, får den inte ha ett i förhållande till trossamfundets verksamhet alltför begränsat ändamål. Stiftelsen skall alltså främja trossamfundets verksamhet i vid mening, dvs. i princip all verksamhet som trossamfundet bedriver.

Om lagstiftningen utformas på detta sätt kommer den inte att öppna någon möjlighet att upplösa alla stiftelser som har anknytning till ett trossamfund. Enligt regeringens mening innebär detta ett skydd för stiftares, testatorers och gåvogivares avsikter. Har dessa inte avsett att stiftelsen uteslutande skall stödja ett visst samfund, skall heller inte någon överföring av egendomen kunna ske. För trossamfundet torde det i dessa fall inte heller uppkomma några större olägenheter, eftersom de redan nu förvaltar vissa stiftelser. Den avgränsning som föreslås innebär – tvärt emot vad Kammarkollegiet befarar – att endast ett begränsat antal stiftelser torde omfattas av reglerna.

Vidare bör stiftelsen ha bildats före den 1 januari 2000, dvs. före det att möjligheten att driva verksamhet som registrerat trossamfund infördes. Är det inte fråga om sådana stiftelser bör Kammarkollegiet avslå ansökan.

En förutsättning för att Kammarkollegiet skall bevilja en ansökan bör vara att trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter. Ett intyg om samtycke bör bifogas en ansökan. Om samtycke inte lämnas bör ansökan avslås.

Eftersom en stiftelses verksamhet som huvudregel inte skall avvecklas bör en ytterligare förutsättning för att överföring skall medges vara att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen skall bedriva verksamheten i enlighet med de ändamål som gäller för stiftelsen. Därmed skapas en viss garanti för att stiftelsens ändamål inte åsidosätts. Villkoret bör formuleras som att det kan antas att verksamheten under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med ändamålet. Det är knappast möjligt att ställa upp högre krav – varken vad gäller vissheten eller tidsaspekten. Detta innebär inte att egendomen är ändamålsbunden efter det att den överförs till trossamfundet. I och med att stiftelsen upplösts upphör den bindningen.

Det bör vidare vara en förutsättning för att bevilja en ansökan att stiftelsen har skickat underrättelser till sina kända borgenärer om att stiftelsen har för avsikt att ansöka om tillstånd (se närmare avsnitt 8). Ett intyg om att underrättelserna har skickats bör bifogas ansökan. Om underrättelserna inte har skickats på det sätt som anges i 2 § i den föreslagna lagen bör Kammarkollegiet avslå ansökan.

Enligt 4 § andra stycket lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen gäller inte stiftelselagen för sådan egendom som avses i 9 § tredje stycket och 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, dvs. inte för Lunds domkyrka och dess fastigheter och fastighetsfond eller för prästlönetillgångarna. Bestämmelsen i lagen om införande av stiftelselagen tillkom för att det inte skulle uppstå missförstånd om stiftelselagens tillämplighet på dessa stiftelseliknande subjekt (se prop.1998/99:38 s. 252). Av samma skäl bör det, i enlighet med vad *Lagrådet* föreslagit, uttryckligen framgå att den nu föreslagna lagen endast skall avse stiftelser som omfattas av stiftelselagen (1994:1220). Detta betyder i sin tur att lagen inte gäller för Lunds domkyrka med fastigheter och fastighetsfond och inte heller för prästlönetillgångarna.

Enligt 7 § andra stycket lagen om trossamfund får ett trossamfund registreras bara om dess namn är ägnat att särskilja trossamfundets namn från andras. Enligt förarbetena avses i första hand särskiljningsförmåga i förhållande till andra trossamfund (prop. 1997/98:116 s. 25). Enligt 1 kap. 6 § stiftelselagen skall en stiftelses namn innehålla ordet stiftelse. Mot denna bakgrund torde det som regel inte föreligga någon förväxlingsrisk mellan ett trossamfund och den stiftelse som har bedrivit verksamheten. Flera av de trossamfund vars verksamhet bedrivits av en stiftelse har redan registrerats som trossamfund. I det sammanhanget har det, enligt uppgift från Kammarkollegiet, inte varit några problem med förväxling av namn.

8 Borgenärsskyddet

Regeringens förslag: Skyddet för stiftelsens borgenärer skall tillgodoses genom ett tillståndsförfarande. Stiftelsens ansökan skall beviljas endast om de borgenärer som motsätter sig ansökan får betalt eller ges betryggande säkerhet för sina fordringar. Stiftelsen skall innan en ansökan görs till Kammarkollegiet skriftligen underrätta sina kända

borgenärer om avsikten att ansöka samt om möjligheten att bestrida en ansökan. Kammarkollegiet skall utfärda en kallelse på stiftelsens borgenärer. Denna skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Kammarkollegiet skall också skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten. Borgenärer som har fordringar på lön eller annan ersättning av arbete samt pension skall dock undantas. Kammarkollegiet skall vidare pröva ärenden där det inte råder tvist och överlämna ärenden där ansökan har bestritts till tingsrätt. Tingsrätten skall avslå ansökan om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslogs dock att om ärendet överlämnats till tingsrätten, denna skulle bevilja ansökan om borgenärerna fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar.

Remissinstansernas synpunkter: Samtliga remissinstanser lämnar förslaget i denna del i allt väsentligt utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Förslagen i denna proposition innebär att stiftelsens rättigheter och skyldigheter förs över till en redan existerande juridisk person, nämligen ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett trossamfund. Detta kan vara till nackdel för stiftelsens borgenärer. Enligt allmänna principer får gäldenärsbyte som huvudregel inte ske utan borgenärens medgivande. En borgenär skall inte tvingas få sin fordran överförd från en gäldenär till en annan som kanske har en sämre ekonomisk ställning. Borgenärerna bör därför ges möjlighet att hindra en överföring så länge de inte tillförsäkras betalning eller betryggande säkerhet för sin fordran.

I 14 kap. 13–18 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) och 12 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar finns bestämmelser om borgenärsskyddet vid fusion. Enligt aktiebolagslagen skall bolagen skriftligen underrätta sina kända borgenärer om fusionsplanen och att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa denna. Borgenärerna skall även underrättas om sin rätt att motsätta sig att fusionsplanen verkställs. Om registreringsmyndigheten finner att det inte finns något hinder mot ansökan skall borgenärerna kallas genom en kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. Enligt kallelsen skall den som vill bestrida ansökan anmäla detta inom viss tid. Om något bestridande inte inkommer anses borgenären ha medgivit ansökan och då lämnas tillstånd till fusionen. Om någon borgenär bestrider ansökan lämnas ärendet till rätten. Rätten skall lämna sitt tillstånd till åtgärden om borgenären får betalt eller betryggande säkerhet för sin fordran.

Samma regler bör gälla för stiftelsernas del. Innan ansökningsförfarandet inleds är det lämpligt att stiftelsen skickar underrättelser till sina kända borgenärer. På så sätt får Kammarkollegiet omedelbart tillgång till det underlag som behövs för att pröva en ansökan. Stiftelsen bör alltså skicka skriftliga underrättelser om kallelsen till alla kända borgenärer som omfattas av kallelseförfarandet. I aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar undantas vissa borgenärer från kallelseförfarandet, eftersom de redan anses ha ett betryggande skydd. Det är angeläget,

framför allt av kostnadsskäl, att kallelseförfarandet och rätten att påkalla betalning eller ställande av säkerhet begränsas till de borgenärer som verkligen riskerar att hamna i en sämre ställning om stiftelsens ansökan beviljas. Aktiebolagslagen undantar de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag. Detta är en lämplig avgränsning även för stiftelsernas del. Dessa borgenärer behöver alltså inte kallas. Underrättelserna bör skickas senast en månad före ansökan. De bör innehålla uppgift om borgenärernas rätt att bestrida en ansökan. Styrelsen eller förvaltaren bör i samband med ansökan till Kammarkollegiet komma in med ett intyg om att underrättelserna har skickats. Om underrättelserna inte har skickats på sätt som föreslås bör Kammarkollegiet, som framgår av avsnitt 7, avslå ansökan.

Om Kammarkollegiet inte avslår ansökan, bör Kammarkollegiet kalla stiftelsens borgenärer. Kallelsen bör ske i Post- och Inrikes Tidningar med föreläggande för den som vill bestrida stiftelsens ansökan att senast en viss dag anmäla detta vid påföljd att han annars anses ha medgivit ansökan. Om en borgenär bestrider ansökan kan det uppkomma fråga om fordran överhuvudtaget finns eller om den erbjudna säkerheten kan godtas. I sådant fall bör Kammarkollegiet lämna över ärendet till domstol.

I avsnitt 9 föreslår regeringen att Kammarkollegiets beslut skall kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. *Lagrådet* har anfört att om en sådan instansordning väljs, är det även lämpligt att domstolsprövning rörande borgenärsskyddet sker vid allmän förvaltningsdomstol.

Domstolens prövning är begränsad till att avse frågor som rör skyddet för de borgenärer som motsatt sig ansökan. En liknande situation föreligger, som tidigare nämnts, när en borgenär underrättats om en fusionsplan och förklarat sig motsätta denna. I sådant fall skall registreringsmyndigheten, vilket följer av 14 kap. 17 § aktiebolagslagen, överlämna ärendet till allmän domstol. Det ligger närmare till hands att sådana frågor prövas av allmän domstol än av förvaltningsdomstol. Regeringen anser därför att Kammarkollegiet bör överlämna ärendet till tingsrätten om en borgenär bestrider ansökan.

Tingsrätten bör avslå ansökan om borgenären inte får betalt eller en betryggande säkerhet för sin fordran. Såsom *Lagrådet* anfört bör det inte finnas hinder för Kammarkollegiet att avslå en ansökan om nya omständigheter framkommit efter det att ärendet överlämnats till tingsrätten. Situationen kan ha förändrats på ett sådant sätt att förutsättningar för bifall för ansökningen saknas. Därför bör tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet om den inte avslår ansökan.

Enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar och lagen om kallelse på okända borgenärer skall tillståndsmyndigheten skicka en särskild underrättelse till kronofogdemyndigheten i den region bolaget eller föreningen har sitt säte. Detta bör gälla också för stiftelsernas del. Det kan dock vara så att en stiftelse inte har ett bestämt säte. Därför bör kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist underrättas.

Regeringens förslag: Kammarkollegiets beslut skall kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet skall ske inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades. När ett beslut vunnit laga kraft, är stiftelsen upplöst.

Promemorians förslag: Kammarkollegiets beslut skall kunna överklagas hos regeringen.

Remissinstansernas synpunkter: Samtliga remissinstanser, förutom *Kammarkollegiet* lämnar förslaget i denna del utan erinran. Kammarkollegiet anser i stället att beslutet skall gälla från den dag då det meddelas.

Skälen för regeringens förslag: Den prövning som Kammarkollegiet skall göra enligt den nu föreslagna lagen har likheter med prövningen i ärenden enligt 6 kap. stiftelselagen (1994:1220). Såsom *Lagrådet* anfört är det emellertid i detta kapitel fråga om beslut av delvis annan karaktär, nämligen om tillstånd för styrelse eller förvaltare att avvika från föreskrifter i ett stiftelseförordnande, en prövning som i stor utsträckning är av skönsmässig art. I nu aktuell lagstiftning kommer prövningen huvudsakligen gå ut på att tillämpa rättsregler. En allmän princip är att ärenden som huvudsakligen går ut på att tillämpa rättsregler bör prövas av domstol och inte av regeringen. Till detta kommer också att det finns en strävan att befria regeringen från sådana ärenden som inte kräver ställningstaganden av regeringen som politiskt organ. Mot denna bakgrund finner regeringen att övervägande skäl talar för att Kammarkollegiets beslut skall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Enligt de generella regler för överklagande som finns i 22 och 23 §§ förvaltningslagen (1986:223) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår förutsatt att beslutet har gått honom emot och att det kan överklagas inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Eftersom kretsen av berörda kan vara stor och svår att förutse, kan osäkerhet uppstå om när ett beslut enligt den föreslagna lagen vinner laga kraft. En osäkerhet om när stiftelsen är upplöst skulle kunna motverka syftet med lagstiftningen. Om beslutet skulle gälla från den dag då det meddelas, skulle det i praktiken innebära att beslutet inte går att överklaga. Det är mindre lämpligt. Tiden för överklagande bör istället begränsas. Det kan lämpligen ske genom att beslutet får överklagas inom tre veckor från den dag då det meddelades.

10 Ikraftträdande m.m.

Regeringens förslag: De föreslagna reglerna tas in i en särskild lag. Lagen träder i kraft den 1 januari 2002 och skall tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstansernas synpunkter: Samtliga remissinstanser har lämnat förslaget utan erinran.

Prop. 2000/01:145

Skälen för förslaget: De föreslagna reglerna tar sikte på en speciell situation – att möjliggöra för de trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform att föra över denna till ett registrerat trossamfund. Det är därför mest lämpligt att en särskild tidsbegränsad lag stiftas. Två år bör vara en tillräcklig tid. Kammarkollegiet skall pröva de ansökningar som kommer in innan lagen upphör att gälla.

11 Övriga frågor

11.1 Fråga om stämpelskatt m.m.

Regeringens bedömning: Om en stiftelse för över fast egendom till det registrerade trossamfundet eller till den organisatoriska delen och om den tillämpande myndigheten finner att stämpelskatteplikt föreligger, bör befrielse enligt 42 § stämpelskattelagen medges.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstansernas synpunkter: Kammarkollegiet anser att en överföring av fast egendom från en stiftelse till ett registrerat trossamfund inte torde röra sig om ett sådant skattepliktigt förvärv som avses i 4 § lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 4 § lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter (1984:404) är förvärv av fast egendom skattepliktiga om de sker genom köp eller byte, tillskott till bolag eller förening, utdelning eller skifte från bolag eller förening, expropriation eller inlösen på grund av stadgande om rätt eller skyldighet att lösa fast egendom. Om en stiftelse för över fast egendom till det registrerade trossamfundet eller till den registrerade organisatoriska delen och om den tillämpande myndigheten finner att stämpelskatteplikt föreligger, bör befrielse enligt 42 § stämpelskattelagen medges. Motsvarande resonemang fördes i samband med relationsändringen mellan staten och Svenska kyrkan (prop. 1998/99:38 s. 215–216).

Enligt 2 § jordförvärvslagen (1979:230) och 1 § lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastigheter krävs tillstånd för förvärv av viss egendom som sker genom köp, byte, gåva, tillskott till bolag eller förening, utdelning eller skifte från bolag eller förening samt fusion enligt 14 kap. 1 § aktiebolagslagen. Det förvärv som trossamfundet eller den organisatoriska delen gör enligt den föreslagna lagen kan inte anses falla under någon av dessa förvärvskategorier och är därmed inte tillståndspliktigt.

11.2 Avgifter och kostnader

Regeringens förslag: Bestämmelser om avgifter vid ansökningsförfarandet får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Promemorians bedömning: Ansökningsförfarandet bör vara avgiftsfritt.

Prop. 2000/01:145

Remissinstansernas synpunkter: *Kammarkollegiet* menar att en ansökningsavgift bör utgå eftersom handläggningskostnaderna kan bli betydande, inte minst vad gäller den kungörelse som skall ske i Post- och Inrikes tidningar.

Skälen för regeringens förslag: Trots den föreslagna avgränsningen som redogörs för i avsnitt 6, finns det, som Kammarkollegiet anför, en viss osäkerhet ifråga om hur många stiftelser som kan komma att ansöka. Den föreslagna lagen kan därför komma att innebära en ökad arbetsbelastning för i första hand Kammarkollegiet.

De kostnader som uppkommer för ansökningsförfarandet bör i princip belasta stiftelserna. Föreskrifter om avgifter i ansökningsärenden bör meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

12 Författningskommentarer

1 §

En stiftelses samtliga rättigheter och skyldigheter kan efter beslut enligt denna lag övertas av ett sådant trossamfund eller en sådan organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. För detta krävs att

1. stiftelsen omfattas av stiftelselagen (1994:1220),
2. stiftelsen har bildats före den 1 januari 2000,
3. trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till övertagandet,
4. stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen, och
5. det kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organisatoriska delen under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Kammarkollegiet prövar ärenden enligt första stycket efter ansökan från stiftelsen.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitten 6 och 7. Den anger de förutsättningar som måste vara uppfyllda för att stiftelsen skall få upplösas.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Med en stiftelse avses endast sådana stiftelser som stiftelselagen är tillämplig på. Detta innebär bl.a. att sådan egendom som avses i 9 § tredje stycket och 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, dvs. bl.a. prästlönefonderna inom Svenska kyrkan, inte omfattas av lagens tillämpningsområde.

Lagen är endast tillämplig på de stiftelser som främjar verksamheten i ett registrerat trossamfund eller i en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund. Med att en stiftelse uteslutande skall främja trossamfundets verksamhet avses en direkt koppling mellan stiftelsens ändamål och den verksamheten. Såsom har närmare utvecklats i avsnitt 6 är lagen således avsedd att ha ett begränsat tillämpningsområde. I lagtexten kommer detta till uttryck genom att det sägs att stiftelsen skall ha till *uteslutande ändamål* att främja *den verksamhet* som bedrivs av trossamfundet, eller den organisatoriska delen.

I orden "uteslutande ändamål" ligger den begränsningen att stiftelsens ändamål inte får vara vidare än trossamfundets verksamhet. Om en stiftelse har till ändamål dels att främja ett visst trossamfund i en mer allmän

mening, dels att bedriva t.ex. viss preciserad diakoniverksamhet, måste det framgå av trossamfundets stadgar att det skall bedriva motsvarande verksamhet. Annars är lagen inte tillämplig. Vid prövningen av om ett visst ändamål kan anses utgöra stiftelsens uteslutande ändamål bör dock viss hänsyn kunna tas till de faktiska förhållandena och det bör således kunna bortses från sådana i stiftelsens stadgar angivna ändamål som har förlorat sin betydelse.

En annan begränsning ligger i uttryckssättet ”främja den verksamhet”. Avsikten härmed är att stiftelsen, för att lagen skall vara tillämplig, inte får ha ett ändamål som i något hänseende av betydelse är mer begränsat än vad trossamfundets verksamhet kan anses ge uttryck för. Som exempel kan nämnas en stiftelse vars ändamål är att äga en fastighet och på denna driva en skola under huvudmannaskap av ett visst trossamfund. Stiftelseändamålet kan i det fallet inte anses vara att stödja ”den verksamhet” som trossamfundet bedriver och stiftelsens tillgångar kan därför inte överföras till samfundet. Detsamma gäller om stiftelsens ändamål är begränsat till att stödja ett visst trossamfunds sociala verksamhet eller till att tillhandahålla bostäder för samfundets funktionärer. Ett annat exempel är stiftelser vars ändamål är att understödja ett visst kloster eller en viss orden, knuten till trossamfundet; inte heller i ett sådant fall föreligger den överensstämmelse mellan stiftelsens ändamål och trossamfundets verksamhet som lagen förutsätter.

Det sagda innebär emellertid inte att stiftelsen, enligt stiftelseförordnandet, nödvändigtvis behöver bedriva den verksamhet som trossamfundet gör. Enligt bestämmelsen är det nämligen tillräckligt att stiftelsen har till ändamål att *främja* den verksamhet som bedrivs av trossamfundet. Som exempel på ett främjande ändamål kan nämnas att stiftelsen äger och förvaltar de fastigheter och byggnader som används för samfundets verksamhet. Det ställs alltså inte upp något krav på att det i stiftelsens verksamhetsföremål skall ingå att anordna gudstjänst. Inte heller behöver stiftelseförordnandet bokstavligen innehålla att trossamfundets verksamhet skall främjas, i de flesta fall torde stiftelsen ha bildats före trossamfundet. Däremot skall stiftelsen verka för att främja den religiösa verksamhet som trossamfundet bedriver. De – antagligen fåtaliga – ”verksamhetsbärande” religiösa stiftelserna, dvs. stiftelser som i princip skulle kunna definieras som en gemenskap för religiös verksamhet i vilken det ingår att anordna gudstjänst, uppfyller självfallet den uppställda förutsättningen.

Bedömningen enligt p. 5 bör lämpligen göras med utgångspunkt i stiftelseförordnandet, trossamfundets eller den organisatoriska delens stadgar samt övriga omständigheter.

2 §

Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 §, skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Bestämmelsen ålägger stiftelsen att underrätta de kända borgenärerna om den ansökan som stiftelsen har för avsikt att göra. Detta måste ske senast en månad före ansökan. Vissa borgenärer undantas dock från underrättelseskyldigheten (se 5 § och avsnitt 8).

3 §

Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och
2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

En ansökan ska innehålla de intyg som krävs för att Kammarkollegiet skall kunna bedöma om förutsättningarna i 1 § första stycket 3 och 2 § är uppfyllda.

4 §

Om något av villkoren i 1 och 3 §§ inte är uppfyllt skall Kammarkollegiet avslå ansökan.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 6 och 7. Om inte de förutsättningar som ställs upp i paragrafen har uppfyllts, skall Kammarkollegiet avslå ansökan.

Paragrafen har utformats efter förslag av Lagrådet.

5 §

Om ansökan inte avslås, skall Kammarkollegiet kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla ett föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes Tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

Om Kammarkollegiet finner att en ansökan inte skall avslås enligt 4 § skall myndigheten inleda den del av förfarandet som syftar till att tillgodosätta borgenärernas skydd. Kammarkollegiet skall då utfärda en kallelse på stiftelsens borgenärer. Kallelsen skall riktas till samma grupper av borgenärer som enligt 2 § skall tillställas underrättelser om ansökan. Vissa borgenärer undantas dock från kallelseförfarandet (se avsnitt 8).

Enligt *andra stycket* skall kallelsen innehålla ett föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast viss dag anmäla detta. Om så inte sker anses borgenären ha medgivit stiftelsens ansökan.

Kammarkollegiet skall enligt *tredje stycket* skyndsamt ombesörja att kallelsen kungörs i Post- och Inrikes Tidningar.

Kammarkollegiet skall även skicka en underrättelse till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist. Med hemvist avses den ort där styrelsen respektive förvaltaren har sitt säte, eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas (jfr 10 kap. 1 § första stycket stiftelselagen).

Om en borgenär bestrider en ansökan inom förelagd tid, skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet fatta beslut i ärendet.

I ostridiga ärenden skall Kammarkollegiet fatta beslut. Så snart någon av de borgenärer som har blivit kallade har anmält sig och förklarat sig motsätta sig att stiftelsens ansökan beviljas eller ställer villkor för det, skall Kammarkollegiet lämna över ärendet till domstol.

De bestridda ärendena skall lämnas över till den tingsrätt där stiftelsen har sitt hemvist (jfr kommentaren under 5 §).

Paragrafen har utformats efter förslag av Lagrådet.

7 §

Den tingsrätt till vilken ett ärende överlämnats enligt 6 § skall avslå ansökan, om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

Domstolens prövning är begränsad till tvistiga frågor som rör skyddet för de borgenärer som bestritt ansökan. Domstolen ska inte gå in på de frågor som Kammarkollegiet har prövat enligt 4 §. Om ansökan inte avslås, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

Rätten skall handlägga ärendet enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 1 § den lagen).

Paragrafen har utformats efter förslag av Lagrådet.

8 §

När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

Bestämmelsen innehåller det förtydligandet att stiftelsen är upplöst när en ansökan enligt lagen har beviljats. Anmälan om att stiftelsen är upplöst skall göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren (se 10 kap. 3 § tredje stycket stiftelselagen.)

9 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden enligt denna lag.

Såsom redogjorts för i avsnitt 11.2 skall de kostnader som uppkommer i ansökningsärenden i princip belasta stiftelserna.

10 §

Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Kammarkollegiets beslut att överlämna ärenden till tingsrätt får dock inte överklagas.

Enligt bestämmelsen får Kammarkollegiets beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att överlämna ärenden till tingsrätten får dock enligt *andra stycket* inte överklagas. Av 39 och 40 §§ lagen om

domstolsärenden framgår att tingsrättens beslut enligt 7 § överklagas till hovrätten. Prop. 2000/01:145

Förslag till

Lag om upplösning av stiftelser i vissa fall;

1 § En stiftelse som har bildats före den 1 januari 2000, och som har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund, som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund, får hos Kammarkollegiet ansöka om att stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter skall övergå till det registrerade trossamfundet eller till den registrerade organisatoriska delen.

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 § skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vars anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och
2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

4 § Kammarkollegiet skall avslå en ansökan enligt 1 § om

1. sökanden inte är en sådan stiftelse som avses i 1 §,
2. det registrerade trossamfundets eller den registrerade organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter,
3. stiftelsens borgenärer inte har underrättats i enlighet med 2 §, eller
4. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

5 § Om Kammarkollegiet finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 4 §, skall myndigheten kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han annars anses ha medgivit ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

Prop. 2000/01:145
Bilaga 1

6 § Om en borgenär som har blivit kallad enligt 5 § bestrider en ansökan inom förelagd tid skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till rätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet bevilja ansökan.

7 § Om ett ärende har överlämnats till rätten skall rätten bevilja ansökan om det visas att de borgenärer som bestritt ansökan har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

9 § Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas till regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001 och gäller till och med den 31 december 2003. Lagen skall även tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2000/01:145
Bilaga 2

Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Länsstyrelsen i Stockholms län, Kammarkollegiet, Riksskatteverket, Kronofogdemyndigheten i Stockholms län, Riksrevisionsverket, Statskontoret, Romersk-katolska kyrkan, Frälsningsarmén, Sjundedags Adventistsamfundet, Svenska Kyrkan, Föreningen stiftelser i Samverkan, Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund.

Regeringen har följande förslag till lagtext

Upplösning av stiftelser i vissa fall

1 § En stiftelse får hos Kammarkollegiet ansöka om att stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter skall övergå till ett trossamfund eller till en organisatorisk del av ett sådant trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. En förutsättning är att stiftelsen har bildats före den 1 januari 2000, och har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen.

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 §, skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vars anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och
2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

4 § Kammarkollegiet skall avslå en ansökan enligt 1 § om

1. sökanden inte är en sådan stiftelse som avses i 1 §,
2. det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter,
3. stiftelsens borgenärer inte har underrättats i enlighet med 2 §, eller
4. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

5 § Om Kammarkollegiet finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 4 §, skall myndigheten kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla ett föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han eller hon annars anses ha medgivit ansökan.

Prop. 2000/01:145
Bilaga 3

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes Tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

6 § Om en borgenär som har blivit kallad enligt 5 § bestrider en ansökan inom förelagd tid, skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet bevilja ansökan.

7 § Om ett ärende har överlämnats till tingsrätten, skall den bevilja ansökan om det visas att de borgenärer som bestritt ansökan har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden enligt denna lag.

10 § Kammarkollegiets beslut får överklagas hos regeringen inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002 och gäller till och med den 31 december 2003. Lagen skall tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-05-17

Närvarande: f.d. justitierådet Hans Danelius, regeringsrådet Susanne Billum, justitierådet Göran Regner.

Enligt en lagrådsremiss den 10 maj 2001 (Kulturdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Nils Pålbrant.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

1 och 4 §§

I 1 § i remissförslaget anges lagens tillämpningsområde och huvudsakliga innehåll. Paragrafen anger sålunda vissa grundläggande materiella förutsättningar för lagens tillämpning men är inte fullständig i detta hänseende. Enligt Lagrådets mening är det lämpligt att utforma paragrafen så att den renodlas till att ange när en stiftelse får upplösas enligt de nya reglerna. Att förfarandet inleds genom ansökan hos Kammarkollegiet bör anges först därefter.

Även andra paragrafer i lagförslaget innehåller regler som kan sägas ange grundläggande förutsättningar för att en stiftelse skall få upplösas enligt de nya reglerna. Det gäller främst bestämmelsen i 4 § 4 om att ansökan skall avslås om det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet. Bestämmelsen bör enligt Lagrådets mening inarbetas i 1 §. De övriga punkterna i 4 § kommer att framgå av 1 § respektive 2 och 3 §§ och behöver inte upprepas.

Med hänvisning till det anförda föreslår Lagrådet att 1 och 4 §§ utformas enligt följande:

"1 §

En stiftelses samtliga rättigheter och skyldigheter kan efter beslut enligt denna lag övertas av ett sådant trossamfund eller av en sådan organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. För detta krävs att

1. stiftelsen omfattas av stiftelselagen (1994:1220) ,
2. stiftelsen har bildats före den 1 januari 2000,
3. trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till övertagandet,

4. stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen, och

5. det kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organisatoriska delen under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Kammarkollegiet prövar ärenden enligt första stycket efter ansökan från stiftelsen.

4 §

Om något av villkoren i 1 och 3 §§ inte är uppfyllt skall Kammarkollegiet avslå ansökan."

5 §

Om Lagrådets förslag beträffande 1 och 4 §§ följs, kan 5 § i stället för den första meningen i den remitterade texten inledas med följande mening: "Avslås inte en ansökan, skall Kammarkollegiet kalla stiftelsens borgenärer".

Vad som avses med att Kammarkollegiet skall kalla borgenärerna framstår som något oklart, framför allt när det gäller frågan om kända borgenärer skall få individuella kallelser eller om det skall räcka med kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. Utsändande av individuella kallelser skulle i och för sig bäst främja borgenärernas rättssäkerhet. Lagrådet konstaterar emellertid att bestämmelserna är utformade med 14 kap. 16 § aktiebolagslagen som förebild. Denna bestämmelse torde innebära att individuella kallelser inte krävs. Något skäl att tillämpa strängare krav i den nu aktuella lagen synes inte föreligga.

6, 7 och 10 §§

Enligt den föreslagna lydelsen av 6 § skall en ansökan som bestrids av en eller flera borgenärer överlämnas till tingsrätt. En ansökan som inte bestrids skall enligt förslaget alltid beviljas av Kammarkollegiet.

Enligt den föreslagna 7 § skall tingsrätt bevilja en ansökan, om det visas att den eller de borgenärer som bestritt ansökningen fått betalning eller säkerhet för sina fordringar. Har borgenärernas intressen inte tillgodosetts, föreslås att ansökningen skall avslås.

Lagrådet finner det i och för sig lämpligt att tingsrättens prövning blir begränsad till att gälla de frågor som berör borgenärernas intressen och att det skall ankomma på tingsrätten att avslå en ansökan när dessa intressen inte är tillgodosedda. För det fall att tingsrätten inte avslår en ansökan på sådan grund, bör emellertid ärendet lämnas över till Kammarkollegiet som har att fatta beslut med anledning av ansökningen.

När Kammarkollegiet fattar ett beslut över en ansökan som inte bestritts eller efter det att tingsrätt funnit borgenärernas intressen vara tillgodosedda på ett tillfredsställande sätt, kommer beslutet normalt att bli att ansökningen bifalls. Det bör emellertid inte finnas hinder för kollegiet att avslå en ansökan för det fall att nya omständigheter framkommit efter den första prövning som gjorts enligt 4 § enligt Lagrådets förslag eller situationen sedan dess förändrats på sådant sätt att det inte längre finns förutsättningar för bifall till ansökningen.

Bestämmelserna i 6 och 7 §§ bör därför kunna utformas på följande sätt:

”6 § Om en borgenär bestrider en ansökan inom förelagd tid, skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet fatta beslut i ärendet.

7 § Den tingsrätt till vilken ett ärende överlämnats enligt 6 § skall avslå ansökan, om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.”

Enligt 10 § skall Kammarkollegiets beslut få överklagas till regeringen.

Lagrådet delar uppfattningen att Kammarkollegiets beslut normalt bör få överklagas men finner att undantag bör göras för beslut enligt 6 § att överlämna ett ärende till tingsrätt.

Som skäl för att överklagande bör ske till regeringen har anförts att en sådan ordning valts i 6 kap. stiftelselagen. Det är emellertid i detta kapitel fråga om beslut av delvis annan karaktär, nämligen om tillstånd för styrelse eller förvaltare att avvika från föreskrifter i ett stiftelseförordnande, och den prövning som skall ske i detta sammanhang är dessutom i stor utsträckning av skönsmässig art, medan det i den nu föreslagna lagen gäller att pröva om vissa i lagen angivna kriterier för överförande av rättigheter och skyldigheter är uppfyllda.

Lagrådet konstaterar vidare att det i den nu föreslagna lagen väsentligen kan bli fråga om överklagande av beslut varigenom en ansökan enligt 1 § har avslagits. Prövningen kommer i ett sådant fall att gälla stiftelsens fortbestånd och dess ekonomiska rättigheter och skyldigheter, varför artikel 6 i den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter blir tillämplig på förfarandet. Enligt denna artikel skall det finnas en rätt till domstolsprövning. Om överklagande, såsom föreslagits, sker till regeringen, blir rätten till domstolsprövning tillgodosedd enbart genom möjligheten till rättsprövning enligt lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut. Kraven i artikel 6 skulle enligt Lagrådets mening tillgodoses på ett bättre sätt, om Kammarkollegiets beslut fick överklagas direkt till allmän förvaltningsdomstol. Lagrådet föreslår därför att en sådan lösning övervägs i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Om överklagande enligt lagen skall ske till allmän förvaltningsdomstol, Prop. 2000/01:145
synes det lämpligt att domstolsprövning enligt 6 och 7 §§ anförtros all- Bilaga 4
män förvaltningsdomstol i stället för allmän domstol.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 juni 2001

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Thalén, Winberg, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Wärnersson, Lejon, Ringholm, Bodström

Föredragande: Ingegerd Wärnersson

Regeringen beslutar proposition Upplösning av stiftelser i vissa fall.